
ANALIZE LOKALNEGA OKOLJA: izhodišča za strateško načrtovanje

Vsebina

1.	UVOD: PROAKTIVNA PODPORA KNJIŽNICE LOKALNI SKUPNOSTI.....	3
2.	SVETOVNI TRENDI.....	4
3.	ANALIZA LOKALNEGA OKOLJA: PROFIL DELOVANJA KFBK	4
3.1.	DOSTOPNOST: MREŽA IN ODPRTOST	4
3.2.	KNJIŽNIČNE VLOGE IN POSLANSTVO.....	6
3.3.	KNJIŽNIČNE STORITVE	7
3.4.	KNJIŽNIČNA ZBIRKA	7
	GRADIVO IN VIRI	7
	LETNI PRIRAST GRADIVA	9
3.5.	PROSTOR.....	9
3.6.	UPORABA	13
3.7.	PARTNERJI.....	17
3.8.	ZAKLJUČEK IN TRENDI.....	18
3.9.	SWOT ANALIZA	18
3.10.	ANALIZA REALIZACIJE STRATEŠKEGA NAČRTA ZA PREJŠNJE OBDOBJE (2014-2019)	19
3.11.	ANALIZA ZADOVOLJSTVA UPORABNIKOV	21
3.12.	ANALIZA USPEŠNOSTI IZVAJANJA PRIREDITEV	22
4.	PROFIL LOKALNE SKUPNOSTI OBČIN KAMNIK IN KOMENDA	23
4.1.	DEMOGRAFSKI PODATKI.....	23
4.2.	ŽIVLJENJSKI SLOG IN INTERESI	23
4.3.	FORMALNE IN NEFORMALNE SKUPINE	25
4.4.	SPREMEMBE V LOKALNEM OKOLJU	26
4.5.	DOBRINE SKUPNOSTI.....	26
4.6.	USMERITVE IN PRIORITETE LOKALNE SKUPNOSTI	27
4.7.	ZUNANJE OKOLJE.....	27
4.8.	USPEŠNOST KNJIŽNICE GLEDE NA NJEN VPLIV NA UPORABNIKE.....	27
	KNJIŽNICA KOT GENERATOR SOCIALNEGA KAPITALA	27
	ANALIZA SREČANJ Z VIDIKA VPLIVA TE STORITVE NA UDELEŽENCE	28
	OHRANJANJE KAMNIŠKE PRAVLJIČNE DEDIŠČINE	28
5.	ZAKLJUČEK: RAZVOJNI FOKUSI, KI JIH MORAJO ZAJETI STRATEŠKA PODROČJA	29

1. UVOD: PROAKTIVNA PODPORA KNJIŽNICE LOKALNI SKUPNOSTI

S strategijo za obdobje od leta 2019 do 2023 želimo strokovni delavci Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik tlakovati pot do uresničevanja ciljev. Cilje smo izbrali na podlagi ugotovitev različnih analiz, podatkih, izračunov, skratka na dejstvih in ne zgolj na naših mnenjih. Odločanje na podlagi dejstev in z veliko zalogo strokovnega znanja je značilnost pričujoče strategije.

S strategijo smo opredelili glavna področja, ki so potrebna dodatnega vetra v jadra. Veter v jadra so potrebe uporabnikov in tudi proaktivnost. Proaktivnost je načrtno in ciljno delovanje knjižnice glede na ugotovljene potrebe, ki vključuje vrednotenje rezultatov (*Strokovna priporočila in standardi*, 2018: 9¹). Strokovna priporočila in standardi do leta 2018 so zato v ospredje postavila knjižnične vloge, ki se oblikujejo prav na podlagi analize lokalnega okolja, torej na podlagi potreb uporabnikov. S tem se odmikamo od središčne vloge knjižnične zbirke in številčnih opredeljevanj in v središče postavljamo uporabnika in kakovost.

Te trditve povzema tudi spodnja tabela (*Christoffersen, Petersen, 2017*²):

Klasična knjižnica	Proaktivna knjižnica
Uporabniki prihajajo v knjižnico	Knjižnica prihaja k uporabnikom
Nasveti strokovnjakov	Nasveti kolegov
Zbirka je v središču zanimanja	Uporabniki so v središču zanimanja
Omogočanje dostopnosti in prezentacije	Učenje in vpletenost uporabnikov
Obisk in izposoja	Fokusiranje na vplive in ciljne skupine
Knjižnični sistem kot ključni sistem	Upravljanje odnosov z uporabniki kot ključni sistem

Odločitev za proaktivno delovanje terja analize lokalnega okolja in potreb uporabnikov. Zato smo naredili naslednje analize kot izhodišča za določanje strateških ciljev:

- Analiza lokalnega okolja
- SWOT analiza
- Analiza realizacije strateškega načrta za prejšnje obdobje
- Analiza zadovoljstva uporabnikov
- Analiza izvajanja dogodkov?

¹¹ *Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018-2028)*. (2018). Ljubljana: Ministrstvo za kulturo RS, Nacionalni svet za knjižnično dejavnost.

² CHRISTOFFERSEN, Mikkel and PETERSEN, Finn (2017) *In Copenhagen libraries are everywhere*. Paper presented at: [IFLA WLIC 2017 – Wrocław, Poland – Libraries. Solidarity. Society.](#) in Session 243 - Metropolitan Libraries.

Za analizo lokalnega okolja smo uporabili vzorec iz *Strokovnih priporočil in standardov* (str. 58), v katerem je analiza zasnovana kot situacijska analiza.

Pred analizami pa je potreben pregled svetovnih trendov, ki bodo v prihodnosti narekovali vsebino knjižničnih dejavnosti in storitev.

2. SVETOVNI TRENDI

Pregledali smo svetovne knjižničarske trende, kakor jih povzema na podlagi sodelovanja svetovnih strokovnjakov tudi svetovna knjižničarska organizacija IFLA³. Ugotavljajo naslednja ključna področja razvoja:

- Globalno informacijsko okolje
- Online izobraževanje
- Zasebnost v digitalnem okolju
- Priložnost za pojav novih glasov in gibanj v digitalnem okolju
- Vpliv novih tehnologij
- Digitalizacija in spremembe v rabi ter varnosti interneta
- Povezovanje knjižnice in lokalne skupnosti

IFLA pri trendih poudarja še naslednje ugotovitve:

1. Premik delovanja v digitalno okolje je zamajalo nekaj osnovnih knjižničarskih premis: to sta varovanje zasebnosti in enakost. Zasebnost je ogrožena, neenakost pa se povečuje. Knjižnica se temu lahko prilagodi tako, da deli znanja, spretnosti, orodja in ideje, ki uporabnikom pomagajo pri varovanju zasebnosti in premagovanju neenakosti v digitalnem svetu z dostopom in opolnomočenjem (str. 8).
2. Erozijska znanja se rezultira tudi v širjenju lažnih novic (fake news) in dezinformacij (str. 10).
3. Internet ni več varen prostor, zato naj knjižnične redefinirajo svoje vrednote in javni interes (str. 12).
4. Knjižnice morajo ponujati možnosti za pridobivanje znanja ne samo o rabi interneta, pač pa tudi razumeti delovanje interneta (npr. facebook lahko zbira podatke o posameznikih).
5. Povezovanje knjižnice in lokalne skupnosti, sodelovanje z okoljem na neprofitni bazi.

Tredne upošteva tudi strategija KFBK pri strateškem področju partnerstva in pridobivanje znanja.

3. ANALIZA LOKALNEGA OKOLJA: PROFIL DELOVANJA KFBK

3.1. Dostopnost: mreža in odprtost

³ IFLA trend reports update 2018. Prevezeto s spletne strani: <https://trends.ifla.org/update-2018>

Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik (v nadaljevanju KFBK) deluje za območje občin Kamnik in Komenda. Skupno število prebivalcev na tem območju na dan 01.01.2018 je bilo 35.679 prebivalcev. Prebivalstvo še vedno narašča.

Tabela: Število prebivalcev

	2013	2014	2015	2016	2017
Kamnik	29.273	29.422	29.394	29.407	29.487
Komenda	5.819	5.904	5.955	6.033	6.192
Skupaj	35.092	35.326	35.349	35.440	35.679

Gravitacijsko območje

V občini Kamnik deluje osrednja knjižnica v Kamniku in krajevni knjižnici Šmarca in Motnik ter potujoča knjižnica, v občini Komenda pa krajevna knjižnica Komenda. Krajevno knjižnico Komenda obiskujejo predvsem prebivalci občine Komenda. Enota v Motniku omogoča večjo dostopnost do gradiva najbolj oddaljenim krajem v vzhodnem delu občine Kamnik, ki pa so redko naseljeni, potujoča knjižnica pa obiskuje prebivalce doline Črne, Kamniške Bistrice in Tuhinjske doline ter Tunjic in Palovč. Vendar je potrebno upoštevati, da je iz teh področij velika dnevna migracija v Kamnik, zato si uporabniki gradivo priskrbijo iz osrednje knjižnice. Enota v Šmarci je na južnem delu občine Kamnik in jo obiskujejo prebivalci Šmarce, Duplice in Volčjega Potoka. Obiskujejo pa jo tudi drugi prebivalci občine Kamnika, saj je lokacija knjižnice ob cesti proti Domžalam in Ljubljani, kamor je tudi velika dnevna migracija prebivalcev omenjene občine.

S tremi premičnimi zbirkami širimo bralno kulturo v različna okolja: Snovik, Foto klub Kamnik in PZ Zarja.

Postaje bibliobusa so premišljeno razporejene po občini Kamnik, spodaj je slika postajališč.

- Razvoj predbralne pismenosti
- Bralna kultura in pismenost otrok
- Pridobivanje znanja
- Vključevanje v družbo
- Domoznanska dejavnost
- Spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti

Na uspeh sklepamo po tem, da imamo za vsako od teh vlog že razvite in uveljavljene projekte (družinsko branje, Kamniške pravljичne poti, projekt Delimo znanje, Jezik: moj, tvoj, naš; digitalizirano domoznansko gradivo, partnerstva, Križnikov praljični festival) in po številu obiska.

Nismo uspešni pri storitvah, ki potrebujejo prostor, zato zanimanje za računalniško opismenjevanje presega našo ponudbo, saj ni dovolj prostora in opreme za večje skupine. Prav tako zaradi neustreznega prostora ne moremo pritegniti določenih ciljnih skupin (mladostnikov) in še več družin k uporabi knjižničnega gradiva, saj je na oddelku za otroke tesno in neudobno. Zato tudi ne moremo izpolniti vloge informacijskega središča lokalne skupnosti in tako poslanstvo knjižnice zaradi pogojev dela lahko le delno izpolnujemo.

3.3. Knjižnične storitve

Storitve načrtujemo na podlagi trendov, ki jih kažejo kazalniki uspeha. Te smo ocenjevali v okviru rednih notranjih in zunanjih presoj za vzdrževanje standarda kakovosti ISO9001:2009, ki pa smo ga na zahtevo občine opustili. Inovativne knjižnične storitve v KFBK so:

- Medkulturna zbirka za priseljence s spremljajočimi aktivnostmi
- Digitalizirano in na spletu dostopno domoznansko gradivo (drobni tiski, razglednice, biografski leksikon, določena druga gradiva, Kamra)
- Družinsko branje
- Oživljanje, ohranjanje in promoviranje kamniške pravljичne dediščine (Kamniške pravljичne poti, Križnikov pravljичni festival, gradiva, izobraževanja, pripovedovanja)
- Skupinsko in solidarnostno učenje ter deljenje znanja ter veščin
- Premične zbirke

3.4. Knjižnična zbirka

Gradivo in viri

Po Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice, ki jih je izdal Nacionalni svet za knjižnično dejavnost 2018, knjižnica redno dopolnjuje knjižnično zbirko glede na kriterije, določene v dokumentu politike izgradnje knjižnične zbirke. Kriteriji za izbor knjižničnega gradiva so lahko ugled avtorja, urednika ali založnika, pozitivne

ocene, interes prebivalcev, ocenjene potrebe v lokalni skupnosti, raven zahtevnosti vsebine, novost vsebine, zastopanost posameznega vsebinskega področja v zbirki, ciljna javnost, ki jo publikacija nagovarja, logičnost predstavitve posamezne teme, estetska vrednost, fizične značilnosti (format, vezava) gradiva, ujemanje z obstoječo knjižnično zbirko ter cena.

Knjižnično zbirko sestavljajo knjižno (knjige, brošure in tiskane serijske publikacije) in neknjižno gradivo (glasbeni tiski, kartografsko gradivo, AV–gradivo, igrače, drobni tiski, multimedijско gradivo).

Knjižnična zbirka KFBK je konec leta 2018 štela skupaj 164.681 enot gradiva, od tega 152.265 enot knjižnega gradiva ter 12.416 enot neknjižnega gradiva. Glede na sestavo zbirke je bilo 83.568 enot ali 50,74 % leposlovnega gradiva ter 60.849 enot ali 36,95 % zbirke je bilo namenjenih mladini do 15. Zagotavljamo raznovrstno gradivo v različnih oblikah in na različnih medijih. Glede na potrebe uporabnikov in v želji, da dopolnimo zbirko z novimi mediji, smo se v letu 2014 pridružili servisu Biblos, ki zagotavlja knjige v slovenskem jeziku in omogoča izposajo e-knjig. Naši uporabniki so imeli konec leta 2017 na voljo 857 naslovov e-knjig.

Tabela: Knjižnična zbirka na prebivalca

leto	knjižnična zbirka na prebivalca
2013	4,03
2014	4,17
2015	4,29
2016	4,39
2017	4,56
2018	4,60

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice priporočajo, da je število enot knjig in brošur v knjižnični zbirki vsaj 4 enote na prebivalca, vendar ne manj kot 10.000 enot. To določilo smo dosegli in se letno zvišuje. Isti dokument priporoča 100 naslovov periodičnega tiska in 30 naslovov periodičnega tiska za krajevne knjižnice.

Da je knjižnična zbirka aktualna, pa upoštevamo tudi priporočilo, da knjižnica redno izvaja odpis knjižničnega gradiva glede na kriterije, določene v dokumentu politike izgradnje knjižnične zbirke. Odpisuje zastarelo, vsebinsko neustrezno, poškodovano, obrabljeno in neuporabljeno gradivo. Priporočena letna stopnja odpisa je od 5 do 10 % celotne zbirke. To priporočilo upoštevamo smiselno, da knjižnična zbirka ne bo padla pod priporočila za obseg knjižnične zbirke.

Priporočeno razmerje med leposlovnim in strokovnim gradivom je do 50 % naslovov leposlovnega gradiva v krajevnih knjižnicah, z velikostjo knjižnice se praviloma večja delež strokovnega gradiva. Delež knjižničnega gradiva za predšolske otroke, šolske otroke in mladostnike je praviloma 30 %. Knjižnica pri tem smiselno upošteva delež teh skupin med prebivalci ter prioritete med knjižničnimi vlogami.

Odstotek leposlovja se je povečal v zadnjih letih, ker se je zaradi drugih medijev, ki prinašajo strokovne vsebine, zmanjšalo povpraševanje uporabnikov po tem gradivu,

povečalo pa povpraševanje po leposlovju. Knjižnična zbirka glede na razmerje otroci - odrasli presega priporočila. Glede na to, da imata dve krajevni knjižnici prostore v osnovni šoli, dve pa sta neposredno v bližini vrtca in osnovne šole, je razumljivo, da odstotek gradiva za otroke presega priporočila.

Letni prirast gradiva

KFBK deluje za območje občin Kamnik in Komenda. Skupno število prebivalcev na tem območju na dan 01.01.2018 je bilo 35.679 prebivalcev.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, ki jih je izdal Nacionalni svet za knjižnično dejavnost 2018, priporočajo letni prirast vsaj 250 enot gradiva na 1000 prebivalcev (str. 19). Priporoča se redno odpisovanje gradiva glede na kriterije, ki so določeni v dokumentu nabavne politike in sicer je priporočena letna stopnja od 5 do 10 % celotne zbirke (str. 19).

Tabela: Prirast gradiva

leto	Število prebivalcev	Število priporočenih enot gradiva (standardi)	Realizacija – število enot nakupa	Enote na 1000 prebivalcev
2013	35.092	8.773	7.699	219
2014	35.326	8.831	7.389	209
2015	35.349	8.837	7.025	199
2016	35.440	8.860	6.826	193
2017	35.568	8.892	6.996	197
2018	35.679	8.920	6.593	185

3.5. Prostor

Podlaga za številčne izračune prostorskih potreb so *Strokovna priporočila in standarde za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028)*.

Izhodiščni podatki

- Število prebivalstva (2018)⁴: Občina Kamnik: 29.487; Občina Komenda: 6.192
→ skupaj: 35.679
- Število enot knjižnega gradiva (knjige, brošure): 164.681 v letu 2018
- Površine namenjene zbirkam (m²)
 - gradivo za otroke in mladino (PO): 182,05m²
 - gradivo za odrasle (OO, čitalnica [1/3 površine], Medkulturna zbirka): 254,23

⁴ Podatki pridobljeni s spletne strani Statističnega urada RS (<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>), 13.7.2018.

$$m^2 + 1/3 \times 254,23 \text{ m}^2 + 6,52 \text{ m}^2 = 345,49 \text{ m}^2$$

- Skladišče, skladišče 2: c. 78,29 m², 20 m²

- Neto površina: 1851 m²

Potreben prostor za računalnike, zbirko

- Število računalniških delovnih postaj za uporabnike

"Knjižnica ima računalniške delovne postaje za uporabo kataloga knjižnice, nacionalnega vzajemnega katalog ter informacijskih virov dostopnih preko računalniških omrežij, uporabo programske opreme. Priporočeno število računalniških delovnih postaj je ena delovna postaja na 1000 prebivalcev, vendar ne manj kot štiri v krajevni knjižnici." (Standardi, str. 16)

Tabela: Sedanje stanje računalniških delovnih postaj za uporabnike

Občina Kamnik	22
Občina Komenda	1
Skupaj (zaokr.)	23

Tabela: Potrebe KFBK po računalniških delovnih mestih za uporabnike glede na priporočilo:

Občina Kamnik	29,5
Občina Komenda	6,2
Skupaj (zaokr.)	36

Projekcija rasti zbirke in prostora za zbirko

Izračunali smo pričakovano število knjižničnega gradiva za obdobje do leta 2023 zaradi ustrežnejšega načrtovanja prostorov.

Tabela: Povprečni letni prirast zbirke KFBK v letih 2012-2017 in 2015-2017.⁵

	Število prebivalcev	Letni prirast enot knj. g. po priporočilih (minimalni)	Povprečni prirast enot knj. g. v letih 2012-2017	Povprečni prirast v letih 2015-2017	Razlika v letih 2015-2017 glede na priporočila (%)
Kamnik	29.487	7.371,75	n. p.	n. p.	
Komenda	6.192	1.548	n. p.	n. p.	
Skupaj	35.679	8.919,75	6.963,83	6.949,00	-22,09%

⁵ Podatki vzeti iz poslovnih poročil za leta 2012-2017. (vir: www.kam.sik.si)

Tabela: Realna rast knjižnične zbirke KFBK v letih 2012-2017⁶

Leto	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prirast (enot)	5848	7699	7389	7025	6826	6996
Odpis (enot)	4035	1945	3332	3673	3091	3157
Razlika = realni prirast (enot)	1813	5754	4057	3352	3735	3839

Tabela: Projekcija realne rasti knjižnične zbirke KFBK (brez serijskih publikacij) ob trendu rasti v obdobju 2012-2017.

Projekcija realne rasti zbirke v letih 2018-2023 (ob trendu za leta 2012-2017)	Izhodiščno leto 2018	2019	2020	2021	2022	2023
Št. enot:	163.670 ⁷	167.429	171.187	174.945	178.704	182.462

Tabela: Projekcija realne rasti zbirke v letih 2018-2023 (ob trendu za leta 2015-2017)

8

Projekcija realne rasti zbirke v letih 2018-2023 (ob trendu za leta 2015-2017)	Izhodiščno leto 2018	2019	2020	2021	2022	2023
Št. Enot	163.612	167.254	170.896	174.538	178.180	181.822

Po veljavnih standardih bi bilo potrebno za zbirko načrtovati 10,8 m² za odraslo gradivo in 13,1 m² za otroško gradivo. Če računamo srednjo vrednost 12 m² za 1000 enot, bi potrebovali 2182 m² za odraslo in otroško gradivo brez periodičnih publikacij.

Stojala za gradivo (mere, število, zasedenost polic ...)

"Stojala za gradivo so ustrezno razporejena tako, da omogočajo neovirano prehajanje in pregledovanje gradiva (razmik)." (Standardi, str. 16)

⁶ Prav tam.

⁷ Ker imamo stanje št. enot v zbirki za sredino leta (julij 2018), predvidevamo št. enot zbirke ob koncu leta 2018 tako, da prištejemo 1/2 povprečnega realnega prirasta za obdobje 2012-2017.

⁸ Pomembno, ker je v obdobju 2015-2017 opazen stabilen trend realnega prirasta knjižne zbirke.

"Stojala za gradivo so ustrezno zasedena z gradivom (praviloma je četrtna police nezasedene).\" (Standardi, str. 16)

"Priporočena višina stojal za gradivo [za odrasle, op. a.] je **do 150 cm.**" (Standardi, str. 16)

"Stojala za gradivo so prilagojena starosti uporabnikov. Priporočena **višina stojal za gradivo za otroke je do 120 cm.**" (Standardi, str. 16)

Stanje v Knjižnici Franceta Balantiča Kamnik julija 2018:

- Število enot knjižničnega gradiva (brez serijskih publikacij): 161.791
- Število polic za knjižno gradivo: 2.786
- Povprečna dolžina knjižne police:⁹ 0,73 m
- Skupna dolžina polic (OO, PO, Čit, Dom, in Mkz): 2.059,95 m

Stanje v Knjižnici Franceta Balantiča Kamnik: zaradi prostorske stiske na nobenem oddelku ni mogoče slediti priporočilom. Višine polic glede na starostno skupino uporabnikov:

Tabela: Primerjava priporočene višine polic in sedanjega stanja glede višine polic

Starostna skupina uporabnikov gradiva	Priporočena višina (cm)	Razpon višine polic (cm)	Povprečna višina (cm)
C-stopnja (0-9 let)	do 120	124-146 (knjižne police), 154 (stojala DVD)	135
P-stopnja (10-13 let)		135-153	140
M-stopnja (13- let)	do 150	163-177	170
Od-odrasli		176-180	177

Stojala za knjige niso le previsoka, ampak imajo skoraj vsa najnižje police prenizko.

Najbolj pereče so razmere na oddelku za odrasle, kjer je sedaj število polic premajhno, saj so vse prenapolnjene do mere, ko je ogrožena stabilnost stojal in hramba gradiva. Trenutno je na oddelku:

- 27 enostranskih stojal (površina stojal: 6,51m²)
- 111 dvostranskih stojal (površina stojal: 53,49 m²)

Glede na standard bi okvirno potrebovali (ocena za trenutno količino gradiva):

- Upoštevajoč priporočilo glede višine stojal pri gradivu za odrasle: stojala s policami so v povprečju 12 % previsoka (v povprečju 170 cm, namesto največ 150 cm). Spodnje police na stojalih so na večini montirane prenizko). Glede na navedeno, bi bile na enem stojalu v višino lahko približno 4 police za gradivo. Sedaj jih je v povprečju 6,

⁹ Povprečna dolžina police za knjižno gradivo za odrasle je 0,75 m, povprečna dolžina police za knjižno gradivo za otroke in mladino pa 0,70 m. Za izračun smo uporabili sredinsko mero med navedenima in sicer 0,73 m.

ponekod celo 7. Ocenjujemo, da bi, če bi želeli upoštevati priporočila glede višine polic s trenutno količino gradiva za odrasle, potrebovali dodatno za 1/3 večje število stojal, torej skupaj približno 36 enostranskih in 148 dvostranskih stojal.

- Upoštevajoč pravilo glede zasedenosti polic, oz. da mora biti ¼ police prosta, pa bi to pomenilo skupno **185** dvostranskih stojal (ali 74 več kot danes ali dodatne 35,66 m² neto-površine¹⁰ stojal) in **45** enostranskih stojal (18 več kot danes, ali dodatnih 4,34 m² dodatne neto-površine stojal). Neto površina stojal ne upošteva potrebnih razmikov me stojali.

Pomembna je tudi širina prehodov med policami. "**Priporočena širina prehoda med stojali za gradivo je 105 cm.**" (Standardi, str. 16)

Tabela: prehodi med policami v Knjižnici Franceta Balantiča Kamnik na oddelkih namenjenih uporabnikom

Oddelek ¹¹	Povprečna širina prehoda na oddelku (cm)	Razpon izmerjenih širin prehodov (cm)
Oddelek za otroke in mladino	91	34-166
Oddelek za odrasle	96	70-118

Zaključek

- **Pomanjkanje prostora za zbirke in dejavnosti (čitalnica).**
- **Čitalnica ima veliko prostora, vendar oprema ne ustreza več zahtevam uporabnikov.** Čitalnica ne ustreza več potrebam uporabnikom po skupnem učenju in delavnicah, prav tako ni mirnega prostora za individualni študij. Čitalnica je še vedno prirejena na nekdanjo vlogo – to je branje časopisov in pregledovanje referenčnega gradiva.
- Neuporabna je tudi dvorana zaradi stene, ki poteka po sredini prostora.
- Oprema je dotrajana in mestoma nevarna (polic).
- Ni učilnice za skupinsko delo za računalniško opismenjevanje.
- Tudi analiza uspešnosti izpolnjevanja prejšnjih strateških načrtov in swot analiza sta pokazali, da je prostor ne samo slabost, pač pa tudi grožnja razvoju KFBK.

3.6. Uporaba

Člani

Tabela: Število članov knjižnice

leto	število članov knjižnice
2013	8.278

¹⁰ *Neto-površina stojal je tloris stojala, ki ga na tleh prostora zavzema posamezno stojalo in ne površina vseh polic. Izračun te površine ne upošteva prostora potrebnega za prehode med stojali in drugih funkcionalnih površin.*

¹¹ Meritve opravljene samo na navedenih oddelkih, ker v ostalih prehodov med policami ni, ali pa niso namenjeni uporabnikom (npr. skladišča)

2014	8.256
2015	8.371
2016	8.327
2017	8.340
2018	8.309

Tabela: Delež prebivalcev, ki so člani knjižnice

leto	delež članov knjižnice na pot. uporabnika
2013	23,48
2014	23,35
2015	23,67
2016	23,44
2017	23,37
2018	23,24

Delež včlanjenih prebivalcev je 23 %, nihanje je zaznati v desetinkah %.

Delež članov po kategorijah članov na dan 1. 1. 2018

Tabela: Prebivalci in člani občin Kamnik in Komenda

	Prebivalci	Člani	Delež %
Kamnik	29487	7054	23,9
Komenda	6192	1286	20,8
SKUPAJ	35679	8340	23,4

Tabela: Predšolski otroci

	Prebivalci	Člani	Delež %
Kamnik	2336	796	34,1
Komenda	626	203	32,4
SKUPAJ	2962	999	33,7

Tabela: Osnovnošolci

	Prebivalci	Člani	Delež %
Kamnik	2697	2045	75,8
Komenda	680	407	59,8
SKUPAJ	3377	2452	72,6

Tabela: Dijaki

	Prebivalci	Člani	Delež %
Kamnik	1123	589	52,4
Komenda	279	85	30,5
SKUPAJ	1402	674	48,1

Tabela: Študenti

	Prebivalci	Člani	Delež %
Kamnik	1006	589	13,6
Komenda	218	85	12,2
SKUPAJ	1224	674	13,4

Tabela: Zaposleni

	Prebivalci	Člani	Delež %
Kamnik	16504	458	45,5
Komenda	3485	44	20,2
SKUPAJ	19989	502	41

Tabela: Brezposelni

	Prebivalci	Člani	Delež %
Kamnik	1066	248	23,3
Komenda	176	37	21,0
SKUPAJ	1242	285	22,9

Tabela: Upokojenci

	Prebivalci	Člani	Delež %
Kamnik	4705	666	14,2
Komenda	778	83	10,7
SKUPAJ	5483	749	13,7

V knjižnico je včlanjenih 23,4 % prebivalcev, kar je več kot je slovensko povprečje za leto 2017, ki znaša 22,8 % včlanjenih prebivalcev.

Podatki kažejo, da je v knjižnico včlanjen visok delež osnovnošolcev 72,6%, sledijo srednješolci 48,1% in študenti 41%. Predšolskih otrok je včlanjenih 33,7%, 22,9% pa je včlanjenih brezposelnih oseb. Najnižji delež dosegajo zaposleni - 13,4% in upokojenci - 13,7%.

Izposoja, uporaba elektronskih storitev, medknjižnična izposoja

Tabela: Izposoja gradiva na dom

leto	Izposoja gradiva na dom
2013	390.535
2014	415.719
2015	435.275
2016	419.696
2017	407.800
2018	402.715

Izposoja gradiva na dom je do leta 2015 rasla, v letu 2016 pa je začela upadati.

Tabela: Izposoja gradiva na dom po strokah (UDK vrstilci)

leto	Izposoja gradiva na dom po strokah (vrstilci UDK)									
	0	1	2	3	5	6	7	80/81	821	9
2015	3.404	15.800	2.120	12.596	10.358	22.135	53.217	5.172	298.923	11.550
2016	3.136	15.390	1.880	12.663	9.502	22.034	47.954	4.540	290.805	11.337
2017	3.415	15.060	2.209	11.147	8.895	19.825	43.120	4.485	287.376	11.673
2018	4.892	14.681	2.648	12.817	8.262	20.796	36.794	4.411	290.371	11.564

V primerjavi z letom 2017 beležimo upad skoraj pri vseh UDK skupinah. Narašča pa izposoja leposlovja.

Največji upad ima izposoja gradiva z UDK vrstilcem 7, kamor sodi AV-gradivo, kar kaže na vedno manjšo izposojno Cd-jev, DVD-jev in Blu-ray-ev.

Narašča pa izposoja e-knjig.

Tabela: Izposoja e-knjig

Leto	izposoja e-knjig
2014	84
2015	214
2016	455
2017	595
2018	1.085

Uporaba elektronskih storitev pri izposoji gradiva, ki jih omogoča Moja knjižnica v okviru COBISS/OPAC-a je do leta 2016 skokovito naraščala, v letu 2017 pa je začela upadati. Te storitve so: naročanje gradiva, rezerviranje gradiva in podaljšanje izposoje.

Tabela: Elektronske storitve pri izposoji gradiva

Leto	Elektronske storitve pri izposoji gradiva
2013	36.353
2014	45.991
2015	63.558
2016	66.712
2017	63.100
2018	65.608

Tabela: Medknjižnična izposoja

Leto	medknjižnična izposoja		
	Pasiva – izposojeno gradivo iz drugih knjižnic	Aktiva – posojeno gradivo v druge knjižnice	skupaj
2013	105	32	137
2014	101	31	132
2015	83	37	120
2016	117	48	165
2017	99	77	176
2018	91	96	187

Medknjižnična izposoja narašča, predvsem narašča izposoja našega gradiva drugim knjižnicam.

Medknjižnična izposoja narašča tudi zato, ker je storitev brezplačna za uporabnike, kadar je gradivo izposojeno iz knjižnic Osrednjeslovenske regije.

Obisk

V evidenco obiska vključujemo fizični obisk knjižnice, ki ga registriramo, e-obisk oz. uporabo knjižnice na daljavo ter obisk prireditelj v knjižnici.

Tabela: Obisk knjižnice

leto	obisk knjižnice
2013	149.093
2014	152.719
2015	174.134

2016	172.826
2017	169.141
2018	170.076

Z upadanjem izposoje upada tudi obisk knjižnice.

Prireditve in dejavnosti

Tabela: Prireditve in dejavnosti v knjižnici

leto	Prireditve in dejavnosti v knjižnici	
	število prireditev	število obiskovalcev
2013	578	29.856
2014	577	29.037
2015	562	27.853
2016	680	23.365
2017	681	20.840
2018	621	18.630

Spletna stran

Tabela: Obisk spletne strani

leto	obisk spletne strani
2013	35.299
2014	38.723
2015	37.501
2016	36.242
2017	34.984
2018	Od l. 2018 s pomočjo orodij za spremljanje obiska spletne strani ne moremo več pridobiti realnega števila obiskov, saj so, zaradi uvedbe GDPR, štet le obiski uporabnikov, ki se strinjajo z uporabo piškotov, ostali pa ne.

3.7. Partnerji

Knjižnica ima razvejano mrežo partnerjev, ki jo je gradila načrtno in dolgo časa.

Mreža partnerjev in sodelovanj v različnih oblikah je posledica usmerjenosti v lokalno okolje in prepričanja, da je bralna kultura način življenja, česar pa ena sama ustanova ne more spremeniti.

Vzpostavljena imamo naslednja partnerstva:

- Osnovne šole: izvajanje bibliopedagoških dejavnosti, projekt Branje je iskanje, strokovno dogovarjanje na skupnem aktivu knjižničark, sodelovanje pri projektu OŠ FA Popestrimo šolo
- Vrtci: Pravljični kovček, predbralna značka Veronikin zaklad, Vrtec na obisku
- Vrtec Zarja; izvajanje medkulturnega projekta Jezik: moj, tvoj, naš (gostujoča knjižnica, izobraževanje s strani vrtca in s strani knjižnice, delavnica o pripovedovanju za medkulturno sožitje)

- Materinska šola v okviru Zdravstvenega doma Kamnik
- Študentski klub Kamnik, Društvo upokojencev Kamnik, Društvo upokojencev Komenda in Medobčinsko društvo invalidov Kamnik: zmanjšana članarina
- VDC Sožitje: Drugačne zgodbe
- Medgeneracijski zavod Komenda in Društvo upokojencev Kamnik: izvajanje Srečanj
- Kulturno društvo Motnik, Turistično društvo Motnik: izvedba Križnikovega festivala
- Kulturno društvo Pridenmožic: Kamfest
- Posamezne krajevne skupnosti (Perovo, Tunjice, Motnik): sodelovanje v krajevnih glasilih.
- Povezovanje s knjižničnim sistemom: Združenje splošnih knjižnic, območna knjižnica, šolske knjižnice v obeh občinah, portal dobreknjige.si, Kamra (domoznanske in digitalizirane teme – drobni tisk), Zveza bibliotekarskih društev Slovenije (delovanje v sekciji za splošne in potujoče knjižnice)
- Mestna knjižnica Ljubljana: Poletavci – poletni bralci

3.8. Zaključek in trendi

Na podlagi analize delovanja knjižnice izpostavljamo naslednje ugotovitve, ki kažejo določene trende:

- Glede na število aktivnih prebivalcev je zanimiv manjši procent članstva te skupine v primerjavi z drugimi skupinami.
- Prirast je premajhen glede na strokovna priporočila in potrebe, na kar kaže število rezervacij.
- Delež včlanjenega prebivalstva je nad slovenskim povprečjem.
- Opazen je trend upadanja izposoje (CD, DVD, jezikovni tečaji na CD in drugih nosilcih), narašča izposoja posameznih skupin in predvsem e-knjig.
- Število obiskovalcev upada, število dogodkov narašča: to je posledica tega, da gre za pogoste dogodke z omejenim številom udeležencev (Delimo znanje, Srečanja) in odločitvi, da dajemo prednost kvaliteti pred kvantiteto.

3.9. Swot analiza

Sodelavci KFBK so že leta 2017 opravili SWOT analizo. SWOT analiza pomeni opredeljevanje prednosti, slabosti, groženj in na podlagi tega priložnosti za razvoj.

1. PREDNOSTI KFBK

- bližina šol in vrtcev
- izobražen kader
- profesionalen in empatičen odnos do uporabnikov
- domačnost

2. SLABOSTI KFBK

- premalo parkirnih mest
- neurejena okolica knjižnice
- financiranje
- slaba oz. nefunkcionalna dvorana za prireditve
- premalo prostora med policami za gibalno ovirane uporabnike
- IKT oprema

3. PRILOŽNOSTI KFBK

- velike možnosti promocije gradiva
- veliko priseljenih (mladih družin) in s tem potencialnih uporabnikov knjižnice
- možnosti sodelovanja z različnimi lokalnimi društvi (predstavitev kulturnih, gledaliških, pevskih in drugih društev)
- proaktivna vloga pri razvoju bralne kulture in oblikovanju skupnosti bralcev

4. GROŽNJE KFBK

- zmanjkuje prostora za gradivo, nove storitve in uporabnike
- premalo prostora za izvajanje dejavnosti, ki se spreminjajo (knjižnica je dnevni prostor za igranje, druženje, sprostitev...)
- financiranje

3.10. Analiza realizacije strateškega načrta za prejšnje obdobje (2014-2019)

Storitve za uporabnike

Cilji

- Izposoja 450.000 enot: v letu 2017: 432.240 enot – *ni realizirano*; število aktivnih članov: 10.000 (v letu 2017: 8.340) *ni realizirano*; letni prirast: 9.500 enot (v letu 2017: 8.154 enot) – *ni realizirano*.
- Oblikovanje in razvoj storitev za posebne ciljne skupine: mlade družine, priseljenci, brezposelni.

Za mlade družine: Branje je iskanje, Predbralna značka Veronikin zaklad

Priseljenci: Projekt Jezik: moj, tvoj, naš, medkulturna zbirka, tečaj slovenščine za tujce

Brezposelni: brezplačna članarina, sodelovanje z zavodom Papilot

- Izposojevalnica igrač s poučnimi igrači in družabnimi igrami (ureditev ustreznega prostora, nakup in ureditev zbirke, rok: 2016): *izvedeno v Krajevni knjižnici Komenda*
- Večfunkcionalna dvorana za srečevanje, prireditve, ki bo omogočila še več kulturnih dogodkov ter medgeneracijskega druženja (rok: 2018): *Ni izvedeno, saj je povezano z adaptacijo objekta.*
- Osebe, ki podpira in razume druženje v knjižnici kot tretjem prostoru in edinem javnem prostoru, ki je dostopen vsak dan, fizični prostor kot tretji

prostor lokalne skupnosti je sam po sebi storitev za vse generacije: je *realizirano*.

Ukrepi

- Dejavnosti za ranljive skupine: bralne ure za odrasle s posebnimi potrebami (gibalno in mentalno ovirani); za večkulturne skupine, za starejše in brezposelne.
Izvajamo:
 - *Drugačne zgodbe za varovance VDC Sožitja*
 - *Za večkulturne skupine: medkulturna zbirka*
 - *Za starejše: računalniški tečaji, projekt Delimo znanje*
 - *Za brezposelne: javna dela v knjižnici*
- Nova dvorana in nov prostor za otroški ter mladinski oddelek. Roki: vsebinska zasnova in dokumentacija v letu 2015, začetek investicije v letu 2016.
Ni realizirano
- Urejen in prijazen prostor s sedeži, dostopom do spleta, previjalnico in prostorom za družinsko druženje (rok: 2018)

Dostop do spleta je urejen, tudi previjalnica, prostor za družinsko druženje je urejen na pionirskem oddelku in v avli knjižnice.

- Dodatno izobraževanje o potrebah uporabnikov za osebje knjižnice s poudarkom na informacijski pismenosti.
Je realizirano.
- Digitalizacija domoznanskega gradiva, diplom in drugih del, ki ustrezajo avtorskemu pravu: *realizirano. Digitalizirali smo drobni tisk, razglednice, Kamniški občan in zborniki so že digitalizirani.*

Zbirka in njena uporaba

- Oddaljen dostop do gradiva: digitalizirana domoznanska zbirka iz knjižnice (pretečene avtorske pravice), digitalizirana diplomska, magistrska in druga strokovna dela.
To je delno realizirano.
- Prostor za dostopno rabo zbirke z ločenimi postavitvami za otroke, leposlovje in stroko.
Ni realizirano.

Prostor in oprema

- Izkoristiti neizkoriščeno podstrešje in pridobiti nove prostore za novo večfunkcijsko dvorano. *Ni realizirano.*
- Ob novo pridobljenih mansardnih površinah tudi izvedba celotnega toplotnega ovoja stavbe knjižnice ter s tem pridobitev energetske izolirane in učinkovite stavbe. *Ni realizirano.*
- Z ureditvijo podstrešja v nove prostore bi pridobili prostor tako za dvorano kot prostor za širjenje knjižnične zbirke in razbremenili trenutno prostorsko zbirko. *Ni realizirano.*

- Z dodatno kvadraturo bi postali uporabnikom prijaznejša knjižnica in kulturni center na kamniško-komendskem območju. Pridobili bi bralni kotiček, uredili manjšo kavarno in knjigarno, medijski kotiček, pravljico sobo, večnamensko multimedijško opremljeno dvorano, prenovili bi toaletne prostore. *Ni realizirano, razen toaletnih prostorov, ki so prenovljeni.*
- Uvedba samopostrežne izposoje in vračanje gradiva s knjigomati ter uvedba RFID tehnologije. Deloval je knjigomat, ki je zdaj izven obratovanja.

Opredelitev investicij in investicijsko vzdrževanje

Občina Kamnik je investirala v obnovo sanitarij, fasado pročelja (vhod v knjižnico), v parkirišča pri službenem vhodu v knjižnico in v prezračevalni sistem v skladiščnem prostoru.

Kadrovski načrt

- Med pomembnimi kadrovskimi usmeritvami je nenehno izobraževanje osebja, da bodo lahko poznali knjižnično zbirko, ustrezno svetovali uporabnikom, da bodo naše storitve zanesljive, tehnološko v koraku s časom in da bomo lahko dejavniki informacijskega in bralnega opismenjevanja. *Izobraževanje se izvaja. Izobraževanje je načrtovano na podlagi kompetenčnega modela in ugotovitev, katera znanja ali veščine so pomanjkljive.*
- Ustanovitelj je omogočil zasedbo naslednjih novih delovnih mest: računovodja, hišnik, višji knjižničar.

Zaključek

- Glavna strateška prioriteta je bila širitev in posodobitev knjižnice, kar je ostalo nerealizirano.

Določeni cilji so bili realizirani, tisti, ki pa so povezani s pridobitvijo novih prostorov, pa niso bili realizirani, saj smo pri tem odvisni od financiranja ustanoviteljev.

Delovna skupina za analizo realizacije strateških ciljev je ocenila naslednje:

- izvajali smo vrednote in glavne usmeritve strateškega načrta prejšnjega obdobja, saj je bil v središču delovanja vedno uporabnik,
- trudili smo se nuditi dobre storitve in sledili smo načelom kakovosti.

3.11. Analiza zadovoljstva uporabnikov

V knjižnici smo od 21. maja 2018 do 14. junija 2018 merili zadovoljstvo naših uporabnikov in sicer smo raziskali populacijo uporabnikov, starejših od 15 let. V anketi je preko različnih kanalov sodelovalo 567 anketirancev. Uporabili smo kvantitativno metodo anketiranja: izbrali smo tehniko pisnega anketnega vprašalnika, s katerim so uporabniki KFBK ocenili večje število trditev. Tako smo lahko ocenili učinkovitost, uspešnost in kakovost izvajanja

knjižničnih storitev, kar nam posredno sporoča oceno zadovoljstva uporabnikov. Uporabili smo uveljavljeno metodo SERQUAL. Za statistične izračune smo uporabili program SPSS.

Cilj raziskave je bil ugotoviti oceno zadovoljstva s posameznimi elementi delovanja knjižnice in ocena zadovoljstva.

Ugotovili smo naslednje:

- Izposoja knjižničnega gradiva ostaja še vedno glavna, najbolj iskana in najbolj uporabljana knjižnična storitev. Najvišje je ocenjeno zadovoljstvo z otroškim in leposlovnim gradivom, nekoliko nižja pa je ocena zadovoljstva s strokovnim gradivom. Opazen je delež zelo nezadovoljnih uporabnikov. Povprečna ocena zadovoljstva s ponudbo knjižničnega gradiva je prav dobra (4,21), ob tem da so ocene zadovoljstva s pestrostjo izbire gradiva, in informacijami o gradivu nadpovprečne. Statistične razlike so pokazale na pomen dveh faktorjev: izbira gradiva in dostop do gradiva.
- Skupna ocena zadovoljstva s knjižnico je 4,22 in večina jih namerava še v prihodnje koristiti knjižnične storitve kamniške knjižnice.
- Obiskovalci so najmanj zadovoljni s parkirišči, dostopnostjo za gibalno ovirane, dvorano in možnostjo za učenje, zadovoljni so z oddelkom za otroke in usmerjevalnimi napisi.
- Izkazalo se je, obiskovalci prireditve dajejo največji pomen informacijam o prireditvah. Te naj bi bile po njihovo pravočasne, zadostne in navdušujoče. So pa zato nižje ocenili vzdušje na prireditvah, ki ga ustvarjata urejenost in videz prireditvenega prostora, kjer v KFBK očitno ne dosegajo pričakovanj obiskovalcev. Ocena zadovoljstva s prireditvami je 4,15.
- Zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo knjižničnega gradiva zelo dobro pojasnjujeta dva kazalca kakovosti.
- Prvega sestavljajo dejavniki kakovosti, ki pojasnjujejo **pestrost izbire knjižničnega gradiva, njegovo predstavitev ter postavitve v prostem dostopu za uporabnike.**
- Drugi kazalec kakovosti pa sestavljajo dejavniki kakovosti, s katerimi so pojasnjeni posamezni dejavniki **prostora, kjer se hrani gradivo, ki je v prostem dostopu za uporabnike**

3.12. Analiza uspešnosti izvajanja prireditev

METODA DELA: fokusna skupina 2 sodelavki, ki pripravljata dogodke, direktorica, 2 šolski knjižničarki kot uporabnici bibliopedagoških dejavnosti, 2 uporabnika

Na podlagi presoje in pogovorov v fokusni skupini glede prireditev smo oblikovali strategijo prireditev in ugotovili:

- Za uspešno izvajanje dogodkov je potrebna ustrezno opremljena večnamenska dvorana. Prostor, ki nagovarja vse čute, je pomemben za doživetje, iz česar so dogodki sestavljeni.
- Glede na raznovrstno in tudi podvojeno ponudbo v kamniški in komendski okolici je potrebno razvijati inovativne vsebine in vsebine, ki razvijajo bralno kulturo ciljnih skupin.

- Glede na pomanjkanje časa aktivne populacije je potrebno razviti tudi vsebine, ki omogočajo učenje, druženje in povezovanje in s tem bogatenje lokalne skupnosti.
- Manj je več naj bo vodilo za vnaprej!
- Zelo uspešne so dejavnosti izven zidov, ki združujejo poznavanje lokalnega okolja in branje.
- Redno obiskane so cilkične dejavnosti (Enajsta šola o antiki, Slovenologija z Noahom Charneyjem)

4. PROFIL LOKALNE SKUPNOSTI OBČIN KAMNIK IN KOMENDA

Na podlagi analize lokalnega okolja (v prilogi) lahko povzamemo naslednja dejstva, ki so pomembna za oblikovanje knjižnične strategije:

4.1. Demografski podatki

- 1.1.2018 je imela občina Kamnik približno 29.487 prebivalcev (približno 14554 moških in 14933 žensk) in občina Komenda 6192 prebivalcev (približno 3103 moških in 3089 žensk). Število živorojenih 330/88 je bilo višje od števila umrlih 235/33. Vsi naslednji podatki so na ta datum.
- Povprečna starost kamniškega občana/občanke je 41,2 leti.
- Največ je aktivnega prebivalstva od 26 do 65 let in sicer skupaj 20.048 ljudi.
- Od tega jih je 9.075 zaposlenih in 1.242 nezaposlenih. Osnovnošolcev je 3.502, dijakov 1.380 in 1.224 študentov.
- Povprečna izobrazba je srednješolska.
- V obeh občinah je 1.805 tujih državljanov, največ (676) jih je iz BIH in 260 iz Kosova.

4.2. Življenjski slog in interesi

Po številu in vrsti spodaj naštetih skupin lahko sklepamo, da je živo zanimanje za aktiven način življenja (šport, kolesarstvo, planinarjenje, alpinizem) in kulturo (zbori, vaške dramske skupine, festivali).

KAMNIK

V občini Kamnik je zelo pomembna planinska in gorniška tradicija, ob tem pa tudi gorsko reševalna služba. Planinsko društvo je dejavno in razvejano, skrbi za izobraževanje in vzdrževanje planinskih poti, koč in bivakov. Člani so dejavni tudi na področju publicistike. Velika planina je ne samo planinska in turistična posebnost, pač pa je del kamniške identitete in je povezana tudi s kulturno dediščino zaradi stavbarstva, trniča in pisav, velikoplaninskih zgodb, kar je obsežno zabeleženo tudi v pisnih virih.

Pod okriljem KD Priden možic je vzniknilo nekaj kulturnih iniciativ, kar je posledica dolgoletnega pedagoškega dela na področju improlive, ulično gledališke in pripovedovalske dejavnosti. Kotlovnica prireja pesniške dvoboje/tekmovanja tudi na državnem nivoju. Izpod okrilja obeh organizacij izhajajo mnogi kulturni ustvarjalci ali

pa jim obe organizaciji dajeta možnost ustvarjanja in predstavljanja (gledališče, improloga, pesništvo, likovniki).

V Kamniku je nekaj festivalov, ki so presegli lokalni nivo. Najprej je to etnološki festival oblačilne dediščine Dnevi narodnih noš, ki ima tudi mednarodno udeležbo in je eden od osrednjih slovenskih dogodkov, ki privabi v mesto izjemno število udeležencev tradicionalne parade in tudi obiskovalcev. Drugi je Kamfest, ki ima bolj urbano vsebino, alternativno ali rokovsko glasbo, in je to osrednji dogodek, ki za dva tedna v avgustu pritegne veliko število obiskovalcev in ustvarjalcev. Kamfest se dogaja že več kot destoletje in pol. Tretji festival je Križnikov pravljичni festival, ki je pomemben zaradi ohranjanja pravljичne kulturne dediščine in je prav tako prepoznaven na slovenskem nivoju.

Deluje tudi podjetniški klub, nekaj inovativnih podjetij z dobrimi poslovnimi uspehi tudi v mednarodnem okolju. Kiksterter je valilnica novih in mladih podjetniških pobud s prostorom za coworking.

Dejavna je tudi skrb za starejše in povezovanje v različna društva ali druge oblike sodelovanja na področju socialne dejavnosti.

Potrebno pa je omeniti dejstvo, da je na področju kulture kaj nekaj aktivnih deležnikov, kar je potrebno upoštevati pri oblikovanju strategije dogodkov in prireditvev, saj si delimo isto publiko, čeprav ne isto poslanstvo. Prihaja namreč do vsebinskih in časovnih podvajanj.

KOMENDA

Komenda je manjša ruralna Občina, v katero pa se zaradi novih naselitvenih kapacitet priseljujejo novi prebivalci.

Prafara in župnija Komenda je bila prvič omenjena že v 12. stoletju, od leta 1223 do 1872 pa so tu živeli in imeli posest malteški vitezi. Malteški viteški red je v Komendi in okolici pospeševal konjerejo. Konjske dirke imajo tu tradicijo še iz Valvasorjevih časov. Ta tradicija se je ohranila s konjeniškim klubom in hipodromom vse do danes. Tradicijo je precej zaznamoval znameniti baročni pridigar in vsestranski kulturno in narodno zavedni Peter Pavel Glavar, čigar originalna knjižnica je še vedno ohranjena, prav tako pa tudi nekateri njegovi zapisi o pastoralnem delovanju in umnem gospodarjenju. Povezan je tudi s čebelarstvom, njegova usoda pa je bila tudi literarno obdelana. Po njem se imenuje dobrodelna ustanova.

Tudi v Komendi je živahno športno, kulturno in turistično društveno življenje, ki je povezano z lokalnim okoljem in posebnostmi. Deluje en zasebni muzej, urejena je tudi spominska soba Ivana Selana. Med znamenitosti ne prištevamo samo Glavarjevo knjižnico z originalno opremo in njegovimi rokopisi, ki je zaščiten kot kulturni spomenik, pač pa tudi benefiatsko hišo in »špital«.

Krajevna knjižnica v Komendi deluje od leta 2005, po nekaj letih so jo ljudje sprejeli in je čedalje več zanimanja zanjo, kar kaže na uspeh. Zaposleni na podlagi opazovanj in izkušenj ocenjujejo, da so potrebe po gradivu podobne kot v Kamniku, da je posebnost le bližina šol in vrtcev, kar vpliva na povpraševanje gradiva za otroke in učence.

V gospodarskem smislu je prinesla spremembe nova poslovna cona, kjer imajo prostore podjetja, obrtniki in tudi večja podjetja.

V slovenskem merilu je znan kmetijski sejem, ki ga obišče veliko obiskovalcev. Deluje tudi medgeneracijski center, pod njegovim okriljem deluje nekaj skupin, v katerih se srečujejo starejši in mlajši, predvsem ženske. Srečanja so vedno vsebinsko pripravljeni, sodeluje tudi knjižnica s pogovori o knjigah.

4.3. Formalne in neformalne skupine

OBČINA KAMNIK

V občini Kamnik je 6 osnovnih šol: OŠ Toma Brejca, OŠ Frana Albrehta, OŠ Marije Vere, OŠ Stranje, OŠ Šmartno, v občini Komenda je 1 OŠ. Za obe občini delujeta OŠ 27. julija s prilagojenim programom in Glasbena šola. V Kamniku se nahaja tudi zavod CIRIUS, javni zavod, specializiran za vzgojo, izobraževanje in celostno usposabljanje otrok in mladostnikov z gibalno oviranostjo ali z različnimi dolgotrajnimi obolenji. V občini Kamnik so 4 vrtci z več oddelki. Dve osnovni šoli sta v neposredni bližini knjižnice.

Prav tako blizu je Gimnazija in srednja šola Rudolfa Maistra, ki ima poleg gimnazijskega še program predšolske vzgoje in ekonomski srednješolski program. V neposredni bližini knjižnice je tudi Glasbena šola.

Po dostopnih evidencah v kamniški občini deluje 52 društev. Prevladujejo kulturna in športna društva

Kamnik ima močno kulturno tradicijo, kateri institucionalni nosilci so Medobčinski muzej Kamnik, Dom kulture Kamnik, Javni sklad za kulturne dejavnosti ter mnoga kulturna, pevska društva. Zlasti na podeželju so kulturna društva dejavna z vaškimi odri in prireditvami (Motnik, Šmartno, Laze, Mekinje, Šmarca). V mestu je dejavno Društvo svetega Jakoba s predavanji in drugimi dogodki, katerih namen je spoznavanje kamniške preteklosti. Omeniti je treba tudi MKD Priden možic, MC Kotlovnica, Foto klub Kamnik, Društvo upokojencev, Študentski klub Kamnik, Zavod Oreli, ki se posveča dobrodelnosti in prostovoljstvu, medgeneracijska druženja, Turistično društvo Kamnik. Na glasbenem področju deluje precej kakovostnih zborov, dolgo tradicijo ima Kamniška godba. Posebej pa je potrebno izpostaviti zbor Lira zaradi tradicije, ki je del kamniške zgodovine, in tudi kakovosti, pa tudi Planinsko društvo, ki je v dolgih letih skrbelo za markiranje, planinske koče, organizacijo pohodov in izobraževanje vodnikov ter dalo širšemu okolju mnoge znane alpiniste. Kulturno tradicijo kaže tudi oživljeno izdajanje Kamniškega zbornika. Prisotna so tudi amaterska likovna društva, ki ustvarjajo in razstavljajo.

Ta raznovrstnost se kaže v velikem zanimanju za domoznanstvo, dramska besedila za vaške odre, planinsko zbirko, gradivo za učenje risanja in slikanja. Bližina šol se pozna v velikem zanimanju za domača branja in maturitetne predmete, medtem ko gradivo za projektne naloge in referate učenci in dijaki iščejo po spletu. V povezavi s predšolsko vzgojo je iskanje gradiva za didaktične dejavnosti in ročne spretnosti, medtem ko pedagoškega gradiva za osnovne in srednje šole za učitelje nabavljajo

šolske knjižnice. Zanimanje za domoznanstvo se odraža v obisku prireditve z domoznansko tematiko.

Razvijata se turizem in ekološko kmetijstvo, veliko je športnih društev. Kot turistična destinacija občina še ni razvita kljub nekaterim naravnim in kulturnim znamenitostim. Ekološko kmetijstvo se razvija zlasti v Tuhinjski dolini, kjer je dejavno Turistično društvo Tuhinj v povezavi z razvoj Term Snovik. Priljubljene in uspešne športne panoge so tek, vaterpolo, kolesarstvo in odbojka.

Gospodarstvo in malo gospodarstvo sta trenutno v vzponu, nekatera podjetja se zelo uspešna in inovativna, prodirajo tudi na tuje trge. Močno je podjetništvo.

OBČINA KOMENDA

V občini delujeta en vrtec in ena šola, skupaj z občino Kamnik pa je občina Komenda soustanoviteljica Glasbene šole in šole s prilagojenim programom. V občini deluje kar 26 društev. Po podatkih s spletne strani Občine Komenda deluje 18 društev. Na medsebojno povezovanje kažejo Društvo upokojencev, Medgeneracijski center, MC Mravljishče, kulturno društvo, športna društva (s tradicijo zlasti konjeniško), planinsko društvo. Ustanova Petra Pavla Glavarja, ki goji tradicijo mecenstva za uspešne učence in dijake. Pomembna je tradicija lončarstva, ki pa jo goji le še en rokodelc.

4.4. Spremembe v lokalnem okolju

Prebivalstvo še vedno narašča, drugih posebnih sprememb, ki bi utegnile vplivati na način življenja v prihodnjih petih letih ni na vidiku.

Na spremembe vpliva lokalna politika, ki pa je nepredvidljiva.

V zadnjem obdobju je bilo veliko priseljevanja zaradi novogradenj, ta trend se je zaustavil. Drugih infrastrukturnih sprememb ni na vidiku, razen novogradnje šole v Kamniku in ob njej tudi knjižnice, prav tako pa je potrebna sprememba v Občini Komenda, kjer knjižnica deluje v prostorih šole, ta pa se otepa s prostorsko stisko.

4.5. Dobrine skupnosti

Skupnostne dobrine so predvsem povezane z ohranjanjem naravnih danosti in znamenitosti, kot je Velika planina s svojo izjemno tradicijo, malograjska kapela iz 12. stoletja, cerkev na Svetem Primožu z znamenitimi srednjeveškimi freskami. Te znamenitosti so del kamniške identitete, tako kot je del komendske identitete delovanje Petra Pavla Glavarja.

Na socialnem področju je kar nekaj društev in dejavnosti, ki delujejo izven institucionalnih okvirjev: Društvo Makadam, Zavod oreli, združenje staršev odraslih invalidnih otrok, medgeneracijski center v Komendi in ustanova Štacija za ljudi z duševnimi težavami ter Društvo Sožitje za uporabnike z motrnjami v duševnem razvoju. Delujeta tudi zavod za invalidno mladino in šola za otroke s posebnimi potrebami. Tudi nekaj neformalnih skupin si prizadeva za pomoč ljudem v stiski. V

tem pogledu lahko med skupnostne dobrine štejemo tudi socialno in dobrodelno skrb za ranljive skupine.

Posebna skupnostna dobrina so neformalna prizadevanja za ohranjanje industrijske dediščine, ki jo je v našem okolju veliko zaradi nekdanje močne industrije, ki pa je v 90-ih letih propadla, ostalo pa je posebno znanje, ki se obuja prav zaradi teh neformalnih skupin.

Skupnostna dobrina je tudi stavbarska dediščina v središču mesta, dva samostana, sakralni objekti tako v Kamniku kot v Komendi in tradicija oblačilne dediščine.

Vse to ima močan vpliv na dogodke v mestu, turizem in identiteto, ki sloni na dediščinskih vsebinah, v Komendi pa na delovanje društev in identiteto občine.

4.6. Usmeritve in prioritete lokalne skupnosti

Odsotnost vizij in dialoga med različnimi deležniki ovira medsebojno in načrtno povezovanje ter s tem tudi opredeljevanje do ključnih zadev. V Občini Komenda imajo strategijo izdelano za varnost in energetska zasnovano. V občini Kamnik obstaja prometna, turistična in mladinska strategija.

4.7. Zunanje okolje

Trendi:

- Turizem in kulinarika
- Ohranjanje dediščine (mekinjski samostan, dnevi narodnih noš in kulturne dediščine, stavbarska dediščina, pravljica dediščina, ki spodbuja organizacijo dogodkov, izobraževanja, zapisovanja in spodbuja pripovedovalce, Glavarjeva, Selanova dediščina, Budnarjeva hiša, Koželjeva domačija)
- Industrijska dediščina
- Inovativno podjetništvo (prehrambena industrija, pivovarstvo, ponudba naravne in doma predelane hrane, lokalni izdelki, sodobna tehnologija)
- Nova šolska, športna in kulturna infrastruktura: predvideva se gradnja osnovne šole, športne dvorane in knjižnice nad njo
- Razpršenost na kulturnem področju, ni povezovanja, je več javnih zavodov in precej društev, zato se vsebinski fokus prekrivajo.
- Stalnica je skrb občinske oblasti za komunalne zadeve in prostorsko načrtovanje, ki pa se ne izvaja v celoti. Komunalna urejenost je primerna, prostor pa se razvija hitreje in drugače od sprejetih prostorskih načrtov, s katerimi naj bi opredeljevali funkcije posameznih prostorov.

4.8. Uspešnost knjižnice glede na njen vpliv na uporabnike

Knjižnica kot generator socialnega kapitala

Eden od novih konceptov, povezanih s knjižnično dejavnostjo, je tudi socialni kapital. Socialni kapital je obravnavan kot pozitiven učinek na razvoj skupnosti, izobraževanja, demokracije, vladne učinkovitosti, ekonomskega razvoja, zdravja in splošnega dobrega.¹² Socialni kapital knjižnic izraža skozi vlogo knjižnic kot prostora srečevanja lokalne skupnosti, socialne kohezije in zaupanja v skupnost. Pomembna je dostopnost storitev in tudi to, da je knjižnica varen prostor. To je v povezavi s konceptom knjižnice kot tretjega prostora, ki ga je razvil Ray Oldenberg (str. 25-26) (Ferguson, 2012)¹³. Če hočejo knjižnice graditi socialni kapital, morajo biti bolj dostopne novim ciljnim skupinam uporabnikov v lokalni skupnosti (prav tam. str. 31). Primeri dejavnosti, ki so generatorji socialnega kapitala in omogočajo interakcijo med pripadniki lokalne skupnosti:

- Delimo znanje
- Kamniške pravljичne poti
- Učenje jezika v okviru projekta Jezik: moj, tvoj, naš
- Srečanja

Analiza Srečanj z vidika vpliva te storitve na udeležence

Vpliv KFBK smo dokazali s člankom *Bralne skupine Srečanja s knjigo kot vir socialnega kapitala*.¹⁴ Ugotovili smo, da so v lokalni skupnosti pomembni neformalni stiki, s katerimi se od ust do ust širi dober glas; tako se je pri nas izvedelo za *Srečanja s knjigo*. Skupine imajo močno vlogo socialnega kapitala, saj se udeleženci dobro počutijo, se počutijo sprejete, radi prihajajo, tudi zaradi sprostitve, ustvarili so nove vezi in prijateljstva, skupine in interakcije. Med seboj se povezujejo in obveščajo o knjigah. Udeleženci menijo, da so pridobili nova znanja in spoznanja, ne samo o knjigah in pisateljih, pač pa tudi splošno. Vsi izražajo zadovoljstvo, da *Srečanja* vplivajo na njihovo boljše počutje in dobro voljo. Med udeleženci so tudi takšni, ki nikoli niso brali, pa so začeli brati v starosti. Odgovori na naša vprašanja potrjujejo, da knjižnica s to svojo storitvijo vpliva na življenje starostnikov in medgeneracijskih skupin, kar izražajo z zadovoljstvom, sprejetostjo in motiviranostjo za obiskovanje skupin; to kaže, da smo uresničili tudi temelj, na katerem sloni socialni kapital – to je zaupanje. Socialni kapital se izraža tudi s povezovanjem v skupine in vzpostavljanjem osebnih interakcij in sodelovanjem prostovoljcev kot koordinatorjev.

Ohranjanje kamniške pravljичne dediščine

¹² Audunson, Ragnar, Vårheim, Andreas, Aabø, Svanhild, & Dokk Holm, Erling. (2014). Public libraries, social capital, and low intensive meeting places. Information Research.

¹³ Ferguson, S. (February 01, 2012). Are Public Libraries Developers of Social Capital? A Review of Their Contribution and Attempts to Demonstrate It. *Australian Library Journal*, 61, 1, 22-33.

¹⁴ Podbrežnik, V. B., Učakar I. (2016). Bralne skupine Srečanja s knjigo kot vir socialnega kapitala. *Kamniški Zbornik*, 23, 99-106.

Z nekaterimi domoznanskimi dejavnostmi aktivno ohranjamo nesnovno kulturno dediščino:

- Križnikov pravljичni festival (zelo odmeven)
- Kamniška Veronika iz l. 1999 in 2009
- Zlati hrib
- Križnik po Križniku
- Tunško pravljичno raziskovanje
- Pojavili so se pripovedovalci: Ljuba Lajmiš, Jože Keršič. Anže Slana.
- Povezovanje s pripovedovalci iz skupine Za dva groša fantazije (Vroča župa), ki sodijo med začetnike te umetniške prakse.

Knjižnica je dokazala vpliv na uporabnike in kakovost življenja, razvija storitve, ki povezujejo uporabnike, so generator socialnega kapitala, pri čemer imajo poseben pomen neformalni stiki, razvija storitve za učenje, kar utegne biti dober odgovor upadanju izposoje in branja, zaveda se kulturne dediščine, jo primerno obuja, ohranja in tudi razvija skladno s sodobnim časom

5. ZAKLJUČEK: RAZVOJNI FOKUSI, KI JIH MORAJO ZAJETI STRATEŠKA PODROČJA

- Spremembe nabavne politike zaradi upadanja izposoje: več e-gradiva, gradivo, ki je povezano z značilnostmi lokalne skupnosti (priseljenci, tujejezično gradivo, gradivo, ki je povezano z življenjskim stilom in posebnostmi lokalne skupnosti, podpora formalnim in neformalnim skupinam), manj skupine 7.
- Upad obiska: razvoj dejavnosti, ki so povezane z vključevanjem v družbo, pridobivanjem znanja, ki so generator socialnega kapitala in vplivajo na kakovost življenja v lokalni skupnosti ter se razlikujejo od drugih kulturnih ponudnikov), promocija branja.
- Utrjevanje partnerske mreže: ob pregledu storitev smo ugotovili, da so uspešne dejavnosti, izvajane v sodelovanju z drugimi, zlasti medresorskimi partnerji (predbralna značka, Kamniške pravljичne poti, Križnikov pravljичni festival, Branje je iskanje, Srečanja); vključevanje v festivalska dogajanja, domoznanstvo.
- Majhen procent članstva aktivne starostne skupine prebivalcev: e-gradiva, promocija branja, družinsko branje in dejavnosti, v katerih se povezujejo družine (Poletavci, Branje je iskanje, Kamniške pravljичne poti), digitalizacija (biografski leksikon, drobni tisk – razglednice, raritete).
- Prireditve: strateški pristop k vključevanju prireditev in dogodkov v posamezne, prioritete knjižnične vloge in prilagajanje lokalni bogati ponudbi v tem, da izstopamo glede na poslanstvo knjižnice in se v tem razlikujemo.

- Vključevanje v družbo: glede na veliko število skupin, ki se ukvarjajo s socialnimi programi in ljudmi s posebnimi potrebami (Drugačne zgodbe).
- Podpora skupnostnim dobrinam: domoznansko gradivo, podpora prizadevanjem za ohranjanje stavbarske, industrijske in druge kulturne dediščine z nabavno politiko in dogodki, še posebej pravljичne dediščine z zbiranjem in prezentacijo lokalno obarvanega gradiva ter s Kamniškimi pravljичnimi potmi.
- prostor, povečanje nabave
- **Ugotovljeni trendi in zaključki so smiselno vključeni v strategijo KFBK od leta 2019 do 2024.**

Viri:

- Poročila o delu splošne knjižnice Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik za leto 2013, 2014, 2015, 2016, 2017
- Delovni načrt Knjižnice Franceta Balantiča Kamnik za leto 2018
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028). Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost, 2018
- Slovenske splošne knjižnice za prihodnost: strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013-2020. Grosuplje: Združenje splošnih knjižnic Slovenije, 2012
- Strokovna priporočila za splošne knjižnice. Pridobljeno dne 04.05.2018s spletne strani: https://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/predavanja/predstavitev_strokovnih_priporocil-MK-20180117.pdf
- <http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Obcine/Obcine.asp>